

Gubcsi Lajos

13 ördögi év, 2. kötet

Koronánk a nászajándék

1515

G Marketing & Média Kft. Budapest, 2015

Gubcsi Lajos

13 ördögi év, 2. kötet

Koronánk a nászajándék
1515

Kiadja a G Marketing & Média Kft., Budapest, 2015

Copy right Dr. Gubcsi Lajos

ISBN 978-615-80171-4-5

Előszó utólag

– ahogyan a zseni 1848 májusában felismerte fájdalma és félelmei okait

Petőfi Sándor: Fekete-piros dal

Hagyjátok el azt a piros-fehér-zöld színt,
Lejárt az ideje!
Más szín illeti most a magyar nemzetet:
Piros és fekete.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Kicsiny sziget vagyunk tenger közepében,
Erős vihar támad,
Mindenfelől jönnek és megostromolják
A habok hazámat,
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Készül az ellenség; és mi készülünk-e?
Mit csinál a kormány?
Ahelytt, hogy őrködnék, mélyen, mélyen alszik
Fönn a haza tornyán.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,

Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.
Fönn a kormány alszik, mi pedig itt alatt
Vígadunk, dőzsölünk,
Mintha mind a három isten nem gondolna
Mással, csak mivelünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Eszembe jut Mohács, az a szomorú kor!
Akkor is így tettünk,
Terített asztalnál telt poharak körül
Bút és bajt feledtünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Mohács, Mohács!... tarka lepke, gondtalanság
Röpködött előttünk,
Azt üztük, pedig már a török oroszlán
Elbődült mögöttünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az új Mohács? hol megint húszezer
Magyar vitéz vész el,
Mérföldekre nyúló rónát borítva el
Kiomló vérével.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az új Mohács? ahol megint lemegy
Majd a haza napja,
S háromszáz évig vagy talán soha többé
Arcát nem mutatja!
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Pest, 1848. május

Milyen ősi ösztönök és félelmek idézik vissza Petőfiben az aggályokat és a borút röviddel a győztes 1848-as márciusi forradalom után? Mitől tart? Polgárháborút sejt, vagy csak a nyomasztó európai hatalmi túlsúly ejti kétsége? „Fessük zászlainkat fekete-pirosra/Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa...”

Honnan ered ez a sors? Minden magyar egyszerre vágja rá: Mohácstól. De honnan ered Mohács? Történelmi regénysorozatam azt a 13 évet öleli át, ami a szörnyű belháborútól, a Dózsa-felkeléstől és az azt kísérő szörnyű megtorlástól elvezetett Mohácsig. Elárultak és eladtak bennünket? Vagy mi magunk voltunk a szatócs kereskedő? Főurak, papok, királyok, megvehető és megfenyegethető kisnemesek? Hogyan hullott darabokra először belsejében, majd egész országos integritásában Magyarország, amely negyed századdal azelőtt, Mátyás idején még Európa egyik vezető hatalma volt, mely azt is megengedhette magának, hogy a magyar koronára évtizedek óta kezét nyújtogató Habsburgok fővárosából, az elfoglalt Bécsből irányítsa Közép-Európa fontos ügyeit a Szent Korona dicsőségére?

A „**13 ÖRDÖGI ÉV - A máglyától Mohácsig**” című regénysorozatam első része a Dózsa-felkelésről szól *„Magyar pokol – 1514”* címen. S a pokolban elégett az akkor már több mint 500 éves Magyarország, bár fogalma sem volt erről.

Mostani kötetem sem kevésbé drámai címet visel, s A 13 ördögi évben közölt bevezetőm idézett sorai baljós jövőre utalnak *Koronánk a nászajándék - 1515* címmel, onnan idézem:

A Dózsa-háború által okozott pusztulást és a királyi hatalom meggyengülését látva a török birodalom elkezdte Magyarország déli részeinek, a dalmát partvidéknek és Horvátország területeinek módszeres pusztítását – a horvát-dalmát erők egyelőre magukra maradvá próbálnak védekezni, még a szlavónok sem mutatnak hajlandóságot a déli egységre. Azok a magyar főurak, akik érdekeltek a déli országrészek védelmében – Szapolyai vajda, Báthori temesi ispán, Paksy Mihály nándorfehérvári bán – az ország legrégebbi pontjain gyenge és eredménytelen kísérleteket tesznek a török kiverésére.

Ilyen fenyegetettségek közepette az uralkodó Jagelló család – II. Ulászló magyar és cseh király – a Habsburg szövetségben látja a jövőt, s nem az ország erős kormányzásában. A maga jövőjét! Házasságok útján. Példátlan erővel kapcsolják össze a Jagelló és a Habsburg család szálait Magyarország tartós irányítására. 1515 júliusában a bécsi királytalálkozón II. Ulászló, I. Miksa császár és a szintén Jagelló I. Zsigmond lengyel király (Ulászló testvére) olyan egyezséget kötnek, amely szerint a kis magyar herceglányt, Annát feleségül szánják Habsburg Ferdinándnak – s míg az felnőtté nem válik, a lányt feleségül veheti unokája számára maga az öreg császár is -, Lajos királyfi, az ekkor 9 éves budai és prágai trónörökös

pedig feleségül veszi Habsburg Máriát, Ferdinánd lánytestvérét. Olyan sietős mindez, hogy a bécsi Szent István templomban három nap múlva meg is szentelik a házasságokat formailag. Magyarország ezzel – a Jagellók közreműködésével – a sokadik olyan nemzetközi megállapodást veszi magára, amelynek révén a magyar korona így vagy úgy Habsburg kézbe kerül majd. A főúri rendek jelentős része és a teljes köznemesség szemben áll ezzel a tervével – a magyar királyság jövője kezd kettészakadni. A főurak azonban várakkal megvehetők, s birtokkal. A szembenállás fő vezére maga Szapolyai vajda, aki szintén a koronát áhítozza (egyébként mint délszláv család szülötte, felvidéki birtokokkal és lengyel családi kapcsolatokkal). Vagyis Szent István hagyatékáért lengyel-cseh, osztrák, délszláv-tót kötődésű családok nyújtják a kezüket. A török ellen senki sem készül. Az ország a Dózsa-háború utáni véres, tétlen bénaságban alél. Ezt érezte zsigereiben Petőfi csaknem három és fél évszázaddal később. Ezt, amit amazok akkor nem is sejtettek. De hogyan tehették volna: idegen uralkodó irányította a korona országát egy arra mohón vágó nagyhatalom felé – a bárgyú, korrupt, egymással viaskodó arisztokrácia jóváhagyásával, és az 1514-ben pokolra juttatott, éppen elégetett nemzet teljes leigázásával.

A 13 részes sorozat erről a borzalomról, a máglyától a Mohácsig vezető útról számol be, évről évre, *mindig 500 évvel később*. Van-e tanulsága e múltnak a mára nézve, és mindnyájunk számára megérthető párhuzamai mit mondanak?

Üszkők között a csúcsok felé

Megborzongott Tomori Pál. Három hónap sem telt el azóta, hogy a Dózsa és Mészáros Lőrinc által harcba küldött felkelő csapatokat szétverte Váradon, vezetőiket elfogta és iszonyú kínzások után kivégezte. Akkor lángokban állt az ország egyik híres városa, Szent László kedves helye és egyben sírhelye is, Várad. Füstölgött a püspöki palota, a vár hatalmas kapuja kidöntve, a város utcáin hullahegyek, a fákon nemesek és parasztok, egymást aggatták, amíg tehették. Akkor Tomori lovassága és a hozzájuk csatolt Bornemissza-csapatok néhány nap alatt leverték az ellenállást nem csak Váradon, hanem egész Biharban is, amely egyébként a Dózsa-felkelés egyik katonai központja volt 1514 nyaráig. Onnan küldték azután Tomorit és lovasait Temesvárra, hogy vegyen részt a Szapolyai János által felmenteni vezényelt királyi-erdélyi sereghez: mentsék fel a bent rekedt Báthori Istvánt. Tomori nem várta meg Dózsa kegyetlen kivégzését. Szapolyai ismét visszaküldte Biharba, hogy irtsa ki a lázadók írmagját is, ne rettenjen vissza semmitől. Majd onnan a budai kapitány, II. Ulászló király kedves parancsnoka, egyben Tomori támogatója és „atyja”, Bornemissza János Budára rendelte első számú tisztségét és lovasságát. Világossá kellett tennie a királyi csapatok összevonásával, hogy nem csupán az uralkodó legfőbb vetélytársának, a Dózsa ellen győztes Szapolyainak van ütőképes hadereje, hanem a királynak is vannak hű bandériumai. Alávaló dolog lett volna a magyar nemesség szemében, ha a király a Csehországból ide rendelt alakulatokra tudott volna támaszkodni. Cseh vagy magyar király ül Budán?

Ulászló Bornemissza János kérésére megjutalmazta Tomori Pált, mint a parasztseregek ellen küzdők egyik legbátrabb, minden harctéren hű parancsnokát. A híres fogarasi vár kapitányi posztja mellé ezért újabb koronaékszert bízott Tomorira: Munkács várkapitányának nevezte ki. Ahogyan Fogarast a fiatalon elhunyt Corvin Jánostól vette vissza a király, úgy Munkács is kihalt családtól hullott Ulászló ölébe. A híres és fontos vár 1514-ben szállt a koronára Geréb Péter korábbi nádor magtalan halála után, mint a koronajavak része. A király persze ezt is vaskos oszlopára, a budai tiszttartóra, Bornemissza Jánosra bízta. Az udvar szegénységéről mi sem tanúskodott jobban, mint hogy a Munkáctól és környékéről származó bevételeknek nem más lett volna a rendeltetése: a királyi konyha ellátásához szükséges jövedelmet teremtsen elő. Kiváló, harcias feladat ez Magyarország két legjobb katonájának: Bornemisszának és „fiának”, Tomorinak. S persze, mivel a király és a budai főparancsnok mindenkivel jobban tudta, hogy így bizony Munkácsból semmi haszna nem lesz Tomorinak, aggattak rá vagyont is: az erdélyi kamarák felügyelőjének jövedelmező állását is megkapta az eddigiek mellé.

A váradi vár

Már csak igen kis lépések választották el Tomori Pált attól, hogy belépjen a királyság főemberi közé. De milyen áron? Azzal, hogy odaállt a király és Bornemissza mellé testestül-lelkestül, meg is fosztotta magát fő álmától: hogy lent délen, a Balkánról felvonuló török ellen harcolhasson nagy csatákban is vezérként, s ne csak csetepatékban, mint Fogarásról tette a Vöröstorony-szoros felől betörő török feltartóztatására. Tomorinak mostantól az udvart kellett szolgálnia. Az udvari-királyi párthoz kellett tartoznia, ha szükséges, fegyveres erővel is köteles volt fellépni azok ellen, akik közül származott és akikhez tartoznia kellett volna: a köznemesek ellen. Idegen király védelmében a saját vére, fajtája ellen. De tehet-e más királyának felesküdt, hű katona, ha egész eddigi életében a király fő bizalmasa, Bornemissza uram terelgette az útját, jövőjét? – s persze vagyoni helyzetét is. Mert lehet-e fontosabb a vagyonnál azon a Magyarországon, ahol mindenki a királytól lop, a királynak viszont nincs semmije? – csak amit mástól elvesz. Most is a király konyháját ellátni megy Munkácsra. Az út mellett a porban két kislány ráncigált valami rongyra kötve egy vonagló, talán döglött vadnyulat. Mögöttük négy gyerek egy deszkát cipelt arra szögezett négy fogónyelbe markolva. A deszkán egy ember volt, a két lába térdből levágva. A két karja könyékből. Nem sokat látott a világból, mert mindkét szemére megvakították. Dúdolgatott helyette.

- Akasztó hóhérok voltunk, kapitány úr? - kérdezte Tomori mellett ügetve fő hadnagya, a nemrég elhunyt Geréb Péter nádor volt testőrének, a boldvai Lórántfy Tamásnak fia, az ifjú János. - Százával lógattunk itt fára és égettünk el saját sebeikben fuldokolva megannyi embert, jobbágyokat, ferenceseket, tanítókat. Megérte, Tomori uram?

- Elhallgasson, Tamás. Nem tudja, mit beszél! Gyilkosokat akasztottunk, akik a király ellen fogtak fegyvert s kezdtek vérengzésbe.

- Isten látja lelkemet, kapitány úr, hogy én is akasztottam, amikor csak kellett. De kiket? Kaszás, villás parasztokat? Törököt egyet se. Milyen világ az, amelyben egymást bántjuk és....

Tomori úgy nézett Lórántfyra, hogy a fiatal tacszóba belefagyott a vér. Hadnagyi kinevezését nem vitézi harcoknak köszönhetné, hanem mert Borsod megye nemessége kitarzott a király mellett a Dózsa-háborúban s sokan kaptak rangot. Miért acsarkodna tovább ura és vezére ellen? Elvágattak a vár és a püspöki palota mellett is, de Tomori utóbb mégis megálljt parancsolt.

- Vissza a palotába! Megnézzük, megérkezett-e már Perényi püspök úr. - A gyerek! – fűzte hozzá magában bosszúsán Tomori. A nádor fiának járt a váradi kinevezés, a legnagyobb püspöki rang, pedig még alig tizenéves. Perényiek! Szüless bíborba, nem lesz több baj! - minden hűsége ellenére is nagyon zavarta a fogarasi kapitányt, hogy mi minden jár a főu-

raknak, akkor is, ha gyávák, ha semmit sem tesznek, ha képtelenek voltak megvédeni a királyságot... hiszen mi lett volna, ha Dózsa tényleg vezér és Buda ellen mer fordulni... Mi lett volna, ha éppen Bornemissza és ő, Tomori nem törnek ki a várból és nem verik szét a lázadókat a pesti mezőkön, véresre, cafatokká... Perényi nádor hol volt akkor? És Báthori gróf, a temesi bán hogyan védte volna meg Temesvárt saját erejével?... Aztán a düh borította el Tomori arcát... És Brandenburgi György? Ez az undorító, fennhéjázó német gazfickó, mára már a király fő tanácsadója? Csak azért, mert elvette Corvin János özvegyét, majd hamarosan, egymást követően, csakúgy, mint apjuk, Corvin János, meghaltak a gyerekei és meghalt az özvegy is – hogy így aztán a Hunyadiak mérhetetlen vagyona egy jött-ment németre szálljon át, Habsburg-párti kiszolgálóra?... Kié az ország?! Perényiek – dohogott tovább magában Tomori. - Ők legalább magyarok. A kis püspöknek is milyen kiválóságban élő anya jutott: Báthori Magdolna! Hogyan is vetélkedhetne ő ezekkel? Karddal nem lehet! Mire vitte a kardjával Székely Dózsa György? Beledöfték, pedig nem sokkal korábban még a legbátrabb török lovas fejét vette vele. Mire lesz jó az ő kardja? Távol minden harctól, udvari segédként? Dózsában legalább volt annyi tehetség, hogy egy időre vezérré váljon... - Püspök úr! - köszöntötte Tomori a kis Perényi-grófocskát, Ferencet, akivel találkozott már Várad megtisztításakor s Temesvárnál a csata után. - Helyre állt a rend Biharban, Váradon? - Kapitányom! Ön nagyszerű munkát végzett. Halotti a csend. Mégpedig mert mivel sok a halott, nagy a csend is, Istennek hála – ájtatoskodott mosolyogva a félig gyerek, félig majdnem felnőtt püspök, aki ékes bizonyítéka volt annak a romlott világnak, amely az Ulászlók idején véglegessé vált Magyarországon: ahhoz, hogy papi főméltóság legyen valaki, püspök vagy akár bíboros, még csak papnak sem kellett lennie. Elég, ha pénze van vagy serege, elég, ha a bárók családjában született. Adják-veszik a főpapi rangot, mint a lovat a vásárban. Ez persze királyi vásár.

Az ifjú Lórántfy János félrefordult, ne lássák az arcán a megvetést. A püspök még nála is fiatalabb, s vérengző kedvéről mendemondák járnak. Holtak mindenfelé, még a pestistől sem félnek Váradon? Nem hallották, hogy ez vitte el Hunyadi Jánost és Kapisztrán Jánost, sőt, hogy a dráma teljes legyen, török elleni győztes csatája után ez végzett Mátyás király fiával, Corvin Jánossal is. Nem drága itt az élet? Két napot töltöttek a püspöki palotában. E rövid idő alatt eljött ide minden nemes a környékről. Nem Tomori miatt, kit érdekel egy katonavezér. A kis püspök kegyeit keresték, nehogy véletlenül valaki más őket is gyanúba keverje a Dózsa-idők miatt. Ki szeret máglyán égni, négybe vágva vagy karón? Bomló ország színeit és szagát árasztották a bomló holttestek. A kis Perényinek azonban nem lesz több gondja. A győztesek mosolya van rákenve az ő orcájára is.

Tomori Pál

Perényi Imre nádor

Werbőczy vesztes győzelme

Tomori Munkácsba hívta a felkelők ellen vívott harcban vele együtt küzdő nemeseket. A hadakat együtt vezette - Drágffy János fővezérletével - Barlabássy Lénárttal, Erdély alvajdájával, Bánffy Jánossal és felvidéki földijével, Thornallyay Tamással. Alig három hónapja, hogy Kolozsváron, Drágffy győzelme után végignézték, amint parancsukra a hóhér megkínozta és megégette Dózsa alvezérét, az erdélyi ütközetek vezetőjét, Mészáros Lőrinc papot. Még most is érezte a bűzt az orrában. Valójában undorodott maguktól, de minden rossz érzést felmentett a király iránti hűségeskü. Parancsra tettem – mondta volna, de parancs nem volt. Mindenkit saját dühödt bosszúvágya vezérelt. Mára az utolsó felkelőket is lemészárolták az ellenállás maradék helyszínein, a Délvidéken és Dunántúlon a Bakonyban.

- Elküldte hozzám Werbőczy uram az általa az elmúlt években szerkesztett törvénykönyv változatát. Mit néztek rajta? - fordult társaihoz Tomori. - Itt a 48. pont. Azt írja, hogy a gonosztevő papokat börtönbe kell vetni. Hiszen halott mind, őket is vigyük börtönbe? Indulunk Budára, ezt kell addig megbeszelnünk. Ott kezdődik az országgyűlés október 18-án.

- Szapolyai János a sikeres vezérségért minden telke után 20 dénár jutalmat kap. Így rendelkezik a király megbízásából készített Hármaskönyv. És mi mit kapunk ugyanazért? Üres kincstárból mi jár nekünk? A király szavának hinni kényszerülök, de tetteiért ki felel? Most vissza akarja szerezni a koronajavakat... De miért herdálta el? S ki adja vissza erély nélkül? Az országgyűlés? Majd ha bolond lenne. Szerzett jogot vissza nem adunk - dohog Bánffy.

- A parasztnak kártérítést kell fizetniük, majd abból, ugye urak, majd abból kapunk? - veti közbe keserűen Telky János. - A semmiből. Itt vagyunk mi Jánosok, egyszerre hárman is. Maradt parasztunk? A 4-13. pont, vagyis összesen 10 cikkely rendelkezik erről, de vajon miből fizetnek a parasztok bármit is? Behajtja a király vagy Werbőczy? Földhözragadt disznók lesznek, ha a Hármaskönyv életbe lép. Még azt sem tehetik meg, hogy több pénzért máshova vándoroljanak, földjükhöz láncolt állatok lesznek, mozgás nélkül, sehova máshova nem költözhetnek. Nem adhatják el fölös termékeiket, nem kereskedhetnek. Ezt akarjuk?

- Igen, ezt akarjuk – vág közbe Bánffy János. - Az én parasztjaimat ne hívja és ne is rabolja el senki. Ősi jussom nekem ez, nekik meg én, mert megvédem őket.

- A Tripartitumból az derül ki, hogy csak a fölkelésben fontos szerepet játszó kapitányokat, századosokat és tizedeseket kell kíméletlenül megbüntetni. Vagyis nem lehet további vérengzés. De nem is kell, nem lesz már kitől félni. A 60. cikkely eltiltja a deákokat, hajdúkat, jobbágyokat a fegyverviseléstől. Nem lesz többé lázadás, mert akit fegyverben látunk, azonnal lekasabolhatjuk – fejtegeti Barlabássy Lénárt alvajda.

A Tripartitum

Bakócz Tamás

Bakócz Tamás emlékérmé

Werbőczy István

- Jó ez a törvény – fordul az ablakon át keletre, Verecke felé Tomori. - Werbőczy úr az országbíró ítélőmestere, tehát helyettese bizony alapos munkát végzett. Benne van minden eddigi jog és szokás, amelyre az ország élete alapult. Nem véletlenül tanult annyit Padovánban, Bolognában, Krakkóban, és nem véletlenül választották meg már 1492-ben a királyi kúria jegyzőjének. István uram végigjárta az összes országgyűlést 1498 óta Ugocsa vármegye követeként, és joggal, okkal lett a köznemesek egyik vezéralakja. Öt éve, 1510 óta dolgozik az ország szokásjogi gyűjteményén, aligha ért jobban ehhez valaki. Bízunk rá. Nem ez a mi dolgunk. Siessünk Budára, szavazzuk is meg, de engem sokkal jobban aggasztanak más hírek. A törökök rendszeresen betörnek a dalmát partvidékre, Horvátországba, és nem ütköznek szinte semmilyen komoly ellenállásba. Az talán nem Magyarország? Várakat foglalnak el, Zengg mellett erődítményt építenek. Mi meg jobbágyokkal foglalkozunk, meg azzal, hogy a nemeseknek, polgároknak, jobbágyoknak a saját és a bérelt földjeiken marhapásztorokat kell tartaniuk. Meg hogy tilos a külföldi pénz behozatala. És az állatok kihajtása külföldre. No fene! Ezt meg ki fogja betartani? Nem az országot kellene inkább védeni a határokon? Ha már Székely Dózsát elégettük? Irány Buda. DE az ország védelme! Arra vajon mit szavaznak meg?

- Semmit nem, Tomori uram, semmit! Miért is kellene? Érvényes békénk van a törökökkel, rendre megújítja Ulászló az egyezményt Szelim szultánnal.

- Akinek ez arra jó, hogy készüljön ellenünk, amint lehet. Mátyás király ordít a sírjában – s Tomori elballagott a vereckei látványtól. - Fel Budára, urak, hátha lesz ott valami.

... A török szóba se került a budai országgyűlésen. Az október 18-át követő egy hónapban szájáláson és jobbágyszidáson kívül semmi sem történt. Méregette magát a királyiudvari tábor, köztük a vezérfigurák, Perényi Imre nádor, Báthori István, a „betolakodó” Brandenburgi és mögötte rejtőzködve a Fugger-ház ügynökei, valamint a Szapolyai vezette és Werbőczy hergelte középnemesség. Az erdélyi vajda úgy vélte, a Dózsa-felkelés leverésével, Temesvár megmentésével, saját erejéből fenntartott hadserege erejével megérdemelné, hogy ha király most nem is, de nádor azonnal lehetne. Mint annyiszor, sikeresen legyőzték egymást, és minden maradt annyiban. Egy hónappal később hatalmas hangorkánnal elfogadták Werbőczy Hármaskönyvét, a király is egyetértett vele. S ha egyetértett, szentesítette is. A főnemesi tábor, főleg pedig Perényi nádor közreműködésével azonban elérték, hogy bár a király aláírta, szentesítette, soha nem hirdették ki, nem emelkedett törvényerőre. Így aztán a következő 350 évben, a 48-as forradalmakig volt ugyan Magyarországnak egy Hármaskönyve alaptörvényekkel, de úgy volt neki, mint ahogyan Magyarország volt: nem volt... Mert ki várhatta volna el a királytól és az arisztokráciától, hogy szentesítsen valamit,

amit az őket ellenző középnemesség táborának képviselői fogalmaztak meg? A főurak így is, úgy is rendelkeztek azzal az erővel és azzal a királlyal, amely és aki az ő érdekeiket bárkivel szemben megvédte...

Tomori Pál sóhajtva vette kezébe a lejegyzett Hármaskönyv utolsó oldalait. Lemásoltatta magának, hogy elvigye Erdélybe jobban tanulmányozni. A végén a névsor, az igen zavarta.

1514. évi törvénycikkek

Befejezés

Mi tehát a nevezett főpap és báró uraknak, meg országunk nemeseinek, a feljebb megjelölt módon és rendben felségünk elébe terjesztett előbbi kéréseikre, mint igazságosakra és helyesekre, hajolva, az előbb megirt czikkelyeket, melyek országunk közjavát és békés állapotát és hasznát tárgyazzák, elfogadtuk, jóvá és helybenhagytuk, sőt elfogadjuk és ugyanazon feltételek alatt, a melyekkel meghozták és összeirták, jóvá- és helybenhagyjuk.

1. § És jelen irásunk biztosítéka mellett igérjük és kötelezzük magunkat, hogy azokat és mindent, a mit tartalmaznak és felsorolnak, sértetlenül meg is tartjuk és másokkal is megtartatjuk.

2. § A minek örök emlékezetére és erejére elhatároztuk jelen kiváltságlevelünk kiadását, megerősítvén azt titkos pecsétünk reáillesztésével, a melylyel mint Magyarország királya élünk.

3. § Kelt Budán szent Erzsébet özvegy ünnepén, tudniillik a feljebb említett országgyűlés és közönséges gyülekezet harminczharmadik napján, az Urnak ezer ötszáz tizennegyedik esztendejében, magyarországi stb. uralkodásunknak huszonötödik, a csehországinak pedig negyvenötödik évében.

4. § Jelenlevén a főtisztelendő és tisztelendő atyák és urak Krisztusban: Tamás a "Saneti Martini in montibus" czimű szent római egyház presbyter bibornoka és konstantinápolyi patriarcha és a római pápa oldala mellől küldött követ, az esztergomi; Frangepáni Gergely, a kánonszerűleg egyesült kalocsai és bácsi egyházaknak érsekei; továbbá méltóságos és főtisztelendő Aragoniai Esten-Hippolit, szintén a szent római egyháznak diakonus bibornoka, az egri; Erdődi János a zágrábi egyháznak választott, Várdai Ferencz az erdélyi, Peréni

Ferencz a váradi egyháznak választott, György titkos kancellárunk, a pécsi, Berizló Péter főkincstárnokunk és Dalmát-, Horvát-Szlavonországunk bánja, a veszprémi; Gaszthon János a győri, Zálkánó László a váci, Csaholi Ferencz a csanádi, Podmanini István nyitrai, Guthi Országgh János a szerémi, Chybarthy Keserü Mihály a boszniai egyház választott és Egervári Briccio a tinini egyházak püspökei, kik az Isten egyházait szerencsésen kormányozzák.

5. § Továbbá: Tekintetes és nagyságos említett Perényi Imre, Abauj vármegye örökös ispánja, mondott Magyarországunk nádora és kunjaink bírása; Péter ispán szentgyörgyi és bazini gróf, országbiránk; Zápolyai János a szepesi terület örökös ispánja, erdélyi vajdánk és székelyeink ispánja s főkapitányunk; ugyancsak Zápolyai János és Bélai Barnabás szörényi bánok, Báthori István temesi ispán és országunk alsó részeinek főkapitánya, Raskai Balázs királyi főtárnok, Gergelylaki Buszlai Mózes főajtónálló, Beltheki Drágffy János főasztalnok, Lindvai Bánffy János főpohárnok, Palóczy Mihály főkamrás, említett Báthori György főlovász mestereink, és Berzenczei Bornemissa János pozsonyi gróf és többen mások, a kik országunk ispánságait és tisztségeit viselik.

Mennyi főúr, csupa nagyság, s ő soha nem lesz közöttük. Nem becsvágya miatt hiányolja. Hanem hogyan vezethet csapatokat a török ellen jelentéktelen kapitányként? A magyar főurak közül senki sem ért a harchoz, nincs tapasztalata, és Bornemissza János is a maga vitézségével csak az utolsó a főurak rangsorában pozsonyi grófként. - Magában morfondírozott Tomori. Véget értek a harcok Dózsa ellen, és ismét jelentéktelenné vált, bevethette magát sűrű erdélyi hegyi világába, Fogarasba, néha Munkácsba, s kedvére foglalkozhatott a rabló bandita csapatok felszámolásával, a szász érdekek védelmével, a székelyek megfigyelésével. A király az udvarban tartotta a rendet: Dobzse, dobzse. Szélütött volt már évek óta, felesége halála óta, de jó volt így is. Az udvar körüludvarolta, eltette az újabb birtokadományokat és nagyon rossz néven vette, hogy a kincstár üres. Bezzeg a Drágffy-család, János és György. Őseik nem is olyan régen még Moldva fejedelmei voltak, esetleg székely ispánok, s addig keresték a király kegyét, hogy örökös bárók mindketten. Igaz, megszolgálták, a Dózsa elleni háborúban vér folyt a szablyaik hegyéről. Ulászló hálája...

Így köszöntött Magyarországra az 1515-ös év, álmosan, szenderegőket találva. Süketen rohanva két kitért kar felé: Isztambul és Bécs kínálta gyilkos ölelését.

Török áfium

Aggódni nem kellett Budán. Hol vannak az idők, amikor Mátyás hadban állt a fél világgal, éveket töltött táborokban a Balkánon, majd cseh-morva-stájer-karintiai ütközetekben? Itt most Béke van, immáron negyed százada, amin semmi nem ver léket. II. Ulászló király mindenkit háborítatlanul hagy, Magyarország nem mér mást, mint nyugalmat és megbecsülést. Szent István dicső koronája megvédi mindenkitől.

Bakócz Tamás nem teljesen így látja. A gyalázatos kimenetelű, vérbe fulladt Dózsa-féle keresztesháború – melyet elindított és eleinte támogatott – súlyos sebeket ejtett a bíboros-érsek korábban kikezddhetetlen tekintélyén, de soha nem adta fel tervét a török támadás elhárítására. 1515 januárjában esztergomi palotájába rendelte Tomori Pált. A hírre mindenki felkapta a fejét. Bakócz Tomorit? Aki az udvar leghűségesebb parancsnokának, Borne-misszának a familiárusa, egyben kapitánya? S ki felejtene, hogy Bakócz és a király, az udvar viszonya megromlott?

A bíboros imádkozásra hívta Tomorit az akkor már sokak által megcsodált új kápolnájába. Tomorit sötét gondolatok foglalkoztatták. Mit akar a bíboros tőle? Soha nem vesz részt az udvar, a király elleni cselszövésekben.

- Tomori uram. Ön az egyetlen kapitány, akinek van valamennyi tapasztalata a török elleni harcokban éppúgy, mint az udvar felkészültségében. Megtenne nekem egy szívességet? Magyarország déli határai védtelenek lesznek nagy támadás esetén. De nem tudjuk, mit akar a török, hiszen Szelim újra békés szándékot nyilvánított. Én azonban nem hiszek ebben. Kapitány úr, mit akar az oszmán birodalom? Ellenünk készül? Megteheti, van akkora ereje, hogy Európa szíve ellen támadjon?

- Bíboros úr. Én nem vagyok erre hivatott. Én a király kapitánya vagyok. A királyi udvart kellene megkérdeznie.

- Ön Isten kapitánya is. A pápa őszentségének mindenkori feladata lesz az oszmán veszély elhárítása. Ha Istent és a pápát szolgálja, akkor előttem sem lehet titka.

- Nem titok ez, bíboros úr... - Tomori hosszasan hallgatott. Hogyan fedje fel, hogy minden intrikától távol akarja magát tartani, s a hatalmas szövevénynek, amelyben Magyarország belső élete zajlik, Bakócz Tamás az egyik kiismerhetetlen szála? Ha őt tájékoztatja, olyan, mintha ellenségét támogatná... - Bíboros úr. Ha most Önnek válaszolok, Istennek válaszolok. Másként nem tenném.

- Folytassa bátran fiam, Krisztus keresztyét képviseljük mindketten, őt szolgáljuk.

- Uram, I. Szelim szultán közvetlen rokonai lemészárlásával került trónra 3 éve. Máris a

Rettegett, a Kegyetlen nevet kapta. Keze alatt az oszmán birodalom hatalmas terjeszkedésbe kezdett. Kurdisztán, Mezopotámia, Egyiptom, Perzsia áll az útjában elsősorban, és majd ha őket legyőzte, és az iszlám világ első számú ura lesz, akkor egészen biztosan következik Észak-Afrika, a Földközi-tenger térsége. És persze Mekka, ha azt is elfoglalja, akkor ő lesz a muszlim világ kalifája, a szent helyek védelmezője, vagyis Európára átfordítva császár és pápa egy személyben. Hihetetlen hatalom, amely nyilván rátör majd a keresztény Európa szívére is. Most még csak a végtagjait vágja le a balkáni terjeszkedéssel. Máris létrehozta a tengeri haderejét, és szigorú büntetésekkel maga alá terelte a kíméletlen janicsárokat, ők már csak őt szolgálják személyesen. Kizárólag belső tanácsadói tudták rávenni, hogy ne mérsékolja le a keresztényeket saját birodalmában. Kegyetlen. De nagyon erős.

- Legyőzte fő ellenfelét, a perzsákat? S ha igen, ellenünk fordulhat?

- Amíg mi egymást irtottuk a török helyett tavaly nyáron, addig Szelim elrendezte a maga dolgait. Ezért is kötött velünk békét mindig újra. Szabad kézre, csapatokra volt szüksége a perzsa birodalom ellen. Szelim kegyetlen szunnita az iszlámon belül. Ezért gyűlöli és irtaná a perzsa siitákat. Sorra le akarta győzni a kurd fejedelemségeket, maga alá akarta hajtani a türkmén fejedelmeket is, akik kétségbe vonhatnák hatalma kizárólagosságát. Mindennek el kellett dőlnie a Csáldiráni csatában, amelyet tavaly, 1514. augusztus 23-án meg is vívtak. Vallási köntösben zajlott minden, de persze a térség fölötti hatalom a tét. Szelim fő ellensége a perzsa Szafavida-dinasztia s annak feje, I. Eszmáfi sah. Szelim az iszlámot megrontó eretnekeknek kiáltotta ki őket. Szent háborút hirdetett. Csáldirán Kelet-Anatóliában van, ott ütköztek meg. És győzelmével tényleg kiiktatta a türk fejedelemségeket is, ők voltak azok, akik mindvégig kétségbe vonták az oszmán uralmat, sőt elhagyták az iszlám vallást is tiltakozásul, persze perzsa támogatással. Győzelme után elfoglalta a nyugat-iráni Tebrizt, ami nagyon fontos pont a selyemkereskedelem útvonalán a Tebriz-Aleppo és a Tebriz-Bursa közötti stratégiai utakon. Tebriz elfoglalásával el tudja hárítani a kelet felől érkező újabb perzsa támadásokat. Anatólia az oszmán birodalom része lett, erre vágyott mindig Szelim. Ehhez kellett neki a béke a Balkánon, s mindeddig nem gondolhatott komolyan Európa elleni támadásra.

- És most eljött ennek az ideje?

- Nem hiszem. Talán majd a Földközi-tenger vidéke következik, Rodosz, Málta, Észak-Afrika Egyiptommal. De az oszmán felfogásból nem hiányozhat a támadás a keresztény világ ellen. Csak döntés kérdése, hogy ez Spanyolország felé kezdődik-e Egyiptom elfoglalása után, vagy Velence és más olasz hatalmak ellen, esetleg a leggyengébb ponton, ahol már 100-150 éve vív háborút: a Balkánon. És ez Magyarországot jelentené. Nem ma, nem hol-

nap, de ha igen, leginkább mi vagyunk veszélyben, bíboros úr. Ezért volt helyes döntés a keresztes háború. Nem az ön hibája, hogy belső vérengzés és leszámolás lett belőle. Azt hiszem, e percben védtelenek lennénk. De nincs itt ez a perc szerencséire.

- Nincs itt és itt lesz. Köszönöm, kapitány úr. Ne legyen lelkiismeret furdalása. Mindenről, amiről beszéltünk, beszámolhat a budai kapitánynak, sőt, ha a királlyal lesz módja találkozni, neki feltétlenül. Isten dönti el, kinek van hallása a hírekre.

Szelim szultán

Nem kell külföldi király, magyarok vagyunk

Nem kell, de van. De ha nem lesz, nem kell. Több mint 10 éve kiáltozza ezt a köznemesség. Nem az ő döntésük volt, hogy az erőskezű Mátyás hagyatékától – és jelöltjétől, fiától, Corvin Jánostól – szabadulni kívánó magyar főnemesség erélytelen uralkodóra vágyott, és ezt meg is kapták. Nevetve hirdették, hogy Mátyás a múlt és a lengyel a jövő: számokkal és adatokkal alátámasztva Jagelló Ulászló éppen akkor született, szintre napra ugyanakkor 1456-ban, amikor Mátyást királlyá választották – s lám, amilyen hirtelen távozott Mátyás, úgy jött a semmiből a cseh-lengyel konkurens. A Győztes. Hiszen abból a csatából, amelyet Mátyás és Ulászló vívott a cseh illetve morva trónért, s amely cseh trónt elvileg ketten is betöltötték, nos, a küzdelemből Ulászló került ki győztesen – ő még él, ráadásul Budán. II. Jagelló Ulászló lengyel származású cseh király személyében megtalálták a nekik megfelelő uralkodót. S mivel a királynak ki kellett elégítenie az őt jelölő és választó bárói családok és főpapok mohóságát, nem sok maradt a kis- és középnemességnek, a gyér polgárságnak.

Csalódottságuknak a köznemések hamarosan hangot adtak. 1505 februárjában meghirdették, hogy az országgyűlésen Budán szabályozni kívánják a jövőbeli királyválasztást. Forrt a hangulat, vad fenyegetőzések is elhangzottak az idegen királyság ellen, de aztán kardjukat szegre akasztották, s látván, hogy kevesen gyűltek össze, szétszéledtek. Annyit döntöttek csupán, hogy a köznemesség júliusra Hatvanba újabb országgyűlést hirdet ez ügyben, ráadásul: fegyveres országgyűlést, kötelező megjelenéssel. Háborgásukat fokozta, hogy vezérüknek, Szapolyai Jánosnak Ulászló nemet mondott: kikosarazta a nagy hatalmú főurat, aki lányát, Annát, a pici, 2 éves gyermeket feleségül kérte volna. Így tehát nem lesz magyar-lengyel frigy, vagyis mivel Ulászlónak nincs fiú gyermeke, tényleg valós a veszély, hogy idegen király jön a hazába Ulászló után is. Hogy a júniusi hatvani országgyűlés veszélyét ellensúlyozza, Ulászló is összehívta az ország rendjeit júliusi keltezéssel szeptember 29-ére a Rákosmezőre. Ő azonban fegyver nélküli megjelenést írt elő. A nemések kifejezik szándékukat: fegyvert viselve érkeznek. A tét továbbra is a leendő királyválasztás. Október 13-án ki is mondják az országgyűlés határozatát, a rákosi végzést. Ha Ulászló fiú trónörökös nélkül halna meg – immáron túl egy gutaütésen is -, akkor a magyar rendek nem fogják elismerni a leányági öröklést, egyben pedig nem választanak többé idegen, külföldi királyt.

Meglepő dolog követi e végzést. A vezető főurak és főpapok is részben felzárkóznak a köznemesség által annyira ellenzett idegen királyválasztás tiltására. Perényi Imre nádor, Szapolyai János vajda, Szentgyörgyi Péter országbíró, Bakócz Tamás esztergomi érsek, a nemesi vármegyék küldötteinek nagy része a rákosi végzés előtt egy nappal, 1505. október

12-én védszövetséget kötnek, melyben kizárják, hogy I. Miksa római király, későbbi császár a Habsburg-család nevében igényt támaszthasson a magyar koronára, trónra.

S ezt kevéssé meglepő esemény követi. A felkent magyar király, a fenti döntések ismeretében mit tesz? II. Ulászló titokban követeket küld I. Miksához, a Habsburgokhoz, hogy kössenek „családi szerződést”. Mint majd látni fogjuk, nem arról, hogy ki kinek hogyan ünnepelje a névnapját. A magyar király elkezdte elkövetni legnagyobb árulását, felségárulásba fogott a felség: árulni kezdte Szent István koronáját a Habsburgoknak, István és minden más magyar király legádázabb ellenségeinek, a német szövetségnek. Dobzse, dobzse.

- Nádor uram – fordult Perényi Imréhez a király. Nem volt biztos benne, hogy folytatni akarja, habozott. Perényi némán nézte uralkodóját, aki mellé egy éve, 1504-ben választotta az országgyűlés. Ulászló sóhajtott. - Ön is a halálomra vár? - Perényi elsápadt.

- Felség! - A király mélázott.

- Azt mondják, hogy maga is gyűlölné az idegen uralkodót, ha meghalnék... De ki lenne itt király ebből az országból? Arra tud válaszolni? Egymást eltiporva, erőtlennül? - Perényi régóta várta ezt a kérdést.

- Felség, ön még sokáig él. Miért kellene ezzel foglalkoznunk?

A király megnyugodni látszott. Ha a magyarok nagy királya, Anjou I. Lajos a lányát küldte a lengyelekhez királynőnek, miért ne lehetne az ő kis lengyel Annájából magyar király. És ráadásul Nagy Lajos lánya is királynő lehetett itt Magyarországon. Nem kell azt elkapkodni... lehet még Anna is királynő.

- Miért gyűlölnék a rendek az idegen királyt? El se fogadnák? Ön is a titkos védszövetség tagja, ezt mindenki tudja, annyira titkos.

- Felség. A köznemesség – amely képes volt Mátyást a trónra ültetni – ma is nagyon erős. Vezérük, Szapolyai népszerű és kiszolgálná őket. Ezt a főrendek soha nem fogják megengedni. De felség... - Perényi nem merte folytatni, a márványpadlót bámulta.

- Folytassa, ami a szíven. Kit bántottam én valaha?

- Senkit, felség. De tudja mindenki, hogy titkos tárgyalásokat folytat I. Miksával. És azt is tudja mindenki, hogy a Jagelló-családot vérségi kapcsolatok fűzik a Habsburgokhoz, és...

- Ma baja a magyaroknak a Habsburgokkal? Európa vezető uralkodó családja.

- Éppen ez, felség. A magyarok nem fogják elviselni az alárendeltséget. A Szent Koronát nem adhatják oda német, osztrák hercegeknek vagy királyoknak, akik István, sőt már Árpád fejedelem óta mindig arra törekszenek, hogy elvegyék az ország minél nagyobb részét, megszállják Magyarországot. Ha felség velük kerül kapcsolatba, rossz vért szül.

- Mi már régóta kapcsolatban vagyunk velük. Közép-Európát Mátyás halála óta két család

irányíthatja, mert nincs más. Vagy a Jagellók, vagy a Habsburgok. Nézzen a térképre, nádor úr. Mit lát lent délen, a szétdúlt Balkánon? Oszmán zászlókat a várakon.

- Le is lehet azokat szakítani onnan, felség.

- Kikkel? Egymásra féltékeny magyar urakkal?

- Felség, egyet értsen meg, kérem. A Habsburgokkal nem. Ez az üzenete a mi szövetségünknek ön felé. Miksával nem. Éljen soká, felség, azt kívánom.

Ulászló a Dunára nézett a palota ablakából. Balra Bécs, jobbra a Balkán. Melyik van közelebb? 1505-öt írnak. 15 éve király ebben a hatalmas országban, és nincs egyetlen szövetségese sem, haszonlesőkből viszont egész garmada. Ösztönei Bécs felé húzták. Lázadástól itt nem kell félni, birtokra, földre, várra vágyik minden főúr, s csak egyetlen szempontja van: nagyobbat kapjon, mint a másik. Nagy az ország, s tavaly meghalt a kis Corvin János, egész családja is, birtok, vár van bőven, a Hunyadiak szerettek halmozni.

I. Miksa császár

1515 – Jagelló Ulászló, Jagelló Zsigmond és Habsburg Miksa Pozsonyban magyar jövőt tervez

- Felség. Nem fogunk tudni ellenállni. A Fuggerek eltávolítását követelik a nemesi rendek. Kardot rántanak, ha nem enged és itt tartja őket. - Perényi Imre nem a maga nézetét mondta fel most, ő kifejezetten hálás volt a Fuggerek budai képviselőjének. Érezte azonban, hogy az ellenszenvet, amely a külföldi befolyás iránt nőttön nő, éppen a Fuggerek – a fukarok, a haszonszedők – elleni támadásban fogják kifejezni. A bankárcsalád a nemességnek egyet jelent a német-római császársággal, a Habsburgokkal.

Ulászló ingerülten fordult a nádor felé.

- Nádor uram, mi itt ezekben a termekben már mindent megbeszéltünk szép nyugodtan. De itt most nem engedek. - A király a térképhez lépett. - A császáron és a pápán kívül ismer ön más ekkora hatalmat, mint a Fugger-családé? Nézze a városokat, ahol ott vannak, amelyeket kézben tartanak. Varsótól Velencéig, Augsburgtól Rómáig, Innsbrucktól Antwerpenig, s követik a világ, a hatalmak útját, a hódításokat, elindultak már Amerika felé is. Az zavarja ezek után, hogy itt vannak Besztercebányán és Budán is? Legyenek büszkék erre a magyarok. Így vannak benne a világ vérkeringésében. És a kincstárnak így van haszna, a bányák jövedelméből, a pénzverésből. Bízom ezt is Szapolyai János uramra, netán erre is lenne kedve, nem csak a lányomra és a trónra?

- Királyom. A pénz nem minden...

- A pénz minden, ha nincs. És nekünk nincs, s nem is lesz, mert a nemesek nem fizetnek adót, polgárok pedig nincsenek és nem is lesznek, míg az idegeneket gyűlölik a magyarok. Netán a Fuggerek a pápát is megvették maguknak, azt akarja mondani? Mert Rómában bérbe vették a pénzverést, ők kezelik a pápai udvar egész költségvetését, a kezükön keresztül megy minden átutalás a pápától a világ felé, ők teszik lehetővé a svájci gárda működtetését, és a búcsúcédula árusítása is az ő kezükbe került, mert csak nekik van napi élő kapcsolatuk egész Európával a bankjaikon és kereskedőházaikon keresztül, a titkosszolgálatuk és a postájuk révén. Mit gondol, miért adta a Fugger-családnak I. Miksa császár Kirchberg és Weissenhorn grófi címét 1507-ben? Fugger Jakob ha akar, császárt és pápát választathat. Nem Buda érdekli, hanem Madrid, Bécs, Róma, Augsburg. Lehet, hogy már azt is tudja, ki lesz a következő császár Miksa után. Velük akar újat húzni egy magyar főúr? A mi kincstárunk évi bevétele, amivel az egész királyság gazdálkodik, 300-400.000 aranyforint. Ennyit Fugger Jakob arra költ, hogy eldöntesse: ez vagy az legyen a pápa, a császár. Magyarok...?!

- Mi nem Augsburg vagyunk, különben sem fűz bennünket sok jó érzés Augsburghoz 955

óta, amikor a németek kivégezték legjobb vezéreinket. Az talán még jelképes is, hogy a Fugger-család központja éppen Augsburg. Nem onnan vásárolják-e meg Budát is? - ezt fészegetik a nemes urak. - Perényi mintha egyet is értett volna, olyan hangsúllyal adta elő.

- Ismeri a mondásukat, a Fuggerekét? Pecunia Nervus Bellorum, azaz A pénz a háború mozgatórugója. És mi majd mindig mentesek leszünk a háborúktól? Mivel vívjuk meg, üres kincstárral? A Fugger-család vagyonát 2.000.000 aranyra becsülik. A kincstáré évi 300.000? Ha bejön annyi. „Fukar!” Így gúnyolják a Fuggert? És mi az én nevem? A templom egere Budán? - Ulászló nagyokat sóhajtozott, enyhe mosolyokkal. - Tudja mit, nádor uram? Nézze inkább Miksa unokáit, nézze, mert Jakob Fugger is őket nézi. Mi lesz majd Károlyból és Ferdinándból, a két Habsburg-hercegből, Máriából? Eldönti Jakob úr? És mi lesz a fiamból, a 9 éves Lajosból. Jakob úr dönti el ezt is, ezt sem zárhatja ki. Hol van már a félelmük, hogy nem kell idegen király? Miért kellene? Itt van Lajos. De pénz nélkül fog uralkodni ő is? És ha jön a szultán, mert kevés és szegény neki a Balkán? Honnan lesz pénz hadseregére? Még alig kezdődött el az 1515-ös év, és arról hallok híreket, hogy a horvát-szlavón-dalmát bánunknak, Beriszló Péter urunknak annyi ereje és tekintélye sincs, hogy elindítsa a törökök ellen a csapatait. Itt tépik már a határainkat, és nem tudunk hadba szállni?

- Beriszló Péter támadni fog, csak pénzt kell küldeni neki.

- Ezt mondja ön és a főurak. Pénzt? Honnan? Erről beszélek, nádor úr. És tudja mit? Pénz nélkül ma már tekintély sincs. Beriszló Péter tiszte bán, nagy úr a déli térségben. És tudja, mit mondanak neki a szlavónok? Azért nem szállnak vele harcba a török ellen, mert ők szlavónok és ők nem Horvátország részei, ezért ne parancsoljon nekik a horvát bán. Ők Magyarországhoz tartoznak, nekik csak a király parancsolhat. Menjek velük én saját magam almát várakat védeni netán?

- Felség. Nem olyan nagy a török veszély, mint gondolná, és ha felség személyesen parancsolja meg a szlovéneknek, hogy hadba kell szállniuk, meg is teszik.

- De akkor kié a haza? Az enyém? Én itt idegen király vagyok, nem? Nem inkább az övéké a haza, de legalább a saját szülőföldjük, a föld, amelyen és amelyből élnek? Kéretem Frangepán Gergely kalocsai érseket, ha már egyszer kancellárhelyettesnek neveztem ki. Vigye a parancsamat a szlavón kapitánynak. És majd elrendeljem azt is, hogy a Hold jöjjön fel az égre éjszakánként. Meg a Földközi-tenger legyen a mienk. Mármint a magyaroké. És hogy a madarak tanuljanak meg aranyat bányászni a Fuggerek helyett. És most munkára fel, nádor uram. Akármilyen kínos lesz is majd megmagyaráznia a magyar uraknak, nem mondhatja, hogy nem is tudott róla – szóval indulunk jövő héten Pozsonyba, mert értünk és miatunk jön oda testvérem, a lengyel király, Zsigmond, és a világ nagy ura, Miksa császár. Úgy

bizony, egy Habsburg – mégpedig a legnagyobb. És ha most azt mondja, ott lesz vele a Fugerek árnya és pénze, hát jó – találja meg, leplezze le, ha tudja. Ide is adhatja, nádor uram...

... A király hónapok óta készülődött a pozsonyi találkozóra, Közép-Európa fő uralkodóinak egyeztető tanácskozására. Valójában egész életében erre készült. A Jagellók és a Habsburgok vérkapcsolatából eredeztethető hatalmi összefogásra. Mint Károly Róbert a visegrádi királytalálkozóval. Idegen király volt ő is, Anjou, és hatalmát megszilárdítva képes volt egybehívni Luxemburgi János cseh királyt és Nagy Kázmér lengyel királyt 1335 október-novemberében. Milyen jószolgálat volt az Európának! A visegrádi találkozón Károly Róbert elérte, hogy megszűnjön a hagyományos ellenségeskedés Lengyelország és Csehország között, sőt létrehozta a három ország szövetségét, kereskedelmi együttműködését is. Igaz, az akkori szövetség többek között a Habsburgok mohó igényei ellenzésére jött létre, II. Albrecht osztrák herceg visszaszorítására, amit utána sikeresen végre is hajtott a három hatalom. A világ megváltozott az elmúlt két évszázadban. Miksa császárságával a Habsburg-család Európa ura lett. Miért ne vágyhatna ő, a Jagellók cseh és magyar királya arra, hogy új szövetségnek legyen része Béccsel együttműködve, bevonva testvérét, a lengyel királyt, Zsigmondot is? Ára van? Lesz. Legyen. Ára az öröklés: kié legyen a magyar trón, ha nem lesz fia. Dönthet-e erről más, mint ő, az apa és király. Lánya jövőjét is szolgálnia kell.

- Miért Pozsonyba megyünk, Felség? - kérdezte Bakócz Tamás aggályosan. - Miksa sértő módon és hatalmával visszaélve elfoglalta 1506-ban, holott nem kétséges, hogy a mi városunk, ott vívták az országért és a magyarság jövőjéért öldöklő és győztes harcukat Árpád hadai, ott esett el a fejedelem és három fia, onnan vetette vissza a német hadakat a magyar sereg az Enns partjain túlra 907-ben. És most elismerjük a Habsburg hódítást?

- Pozsony mindenkié, bíboros uram. - A király látta a meghökkenést Bakócz arcán, ezért a szokásos lassúság helyett energikusabban és elszántabban folytatta. - Pozsony Pressburg is. Béctől egy lépésre. Mindig is számolnunk kell azzal, hogy vagy a mi kezünkön lesz, vagy Bécs vonja magához. Ismeri Pozsony eddigi évszázadait, bíboros úr? Vajon abban a 907-es évben véletlenül jött odáig seregével Luitpold bajor herceg, meghalni is?...

- Figyelmeztetném felségedet a tényekre. Szent István királyunk már 1002-ben Poson néven veszi be a város nevét abba az adománylevelbe, amelyben a pozsonyi vám egyharmadát, igen jelentős bevételt a Pannonhalmi Apátságnak adományozta. 1137-ben ugyanezt erősítette meg II. Béla király is, és castrum Posonium néven szólnak róla. Látott ön felség Pressburg nevet a magyar okiratokban?

- A történelmüket én is jól ismerem, bíboros uram, ne feledje, hogy 25 éve vagyok a királyuk. Sorolhatom és meg is teszem, de a tény tény marad: Miksa császár újra elfoglalta, és

nekik Pressburg. És úgysem nyugszanak, ez az ő hídfőjük. De rendben, nézzük a múltat, önök szeretnek merengeni benne. Az első várispánság itt jött létre, tudom, és vármegye székhelye is a város kezdettől, káptalani székhely. Búvár Kund mondáját én is ismerem, hányszor hallottam már, hogy 1051-ben megfúrta és elsüllyesztette a várat ostromló német hajókat. De ne feledje: német hajók voltak Pozsony alatt, vajon miért? Nem jelképes-e, hogy az első idegennek tartott királyuk, királyunk, Salamon ide menekült I. Géza király seregei elől, és itt is halt meg 1077-ben? És vajon mivel magyarázza, hogy 1108-ban V. Henrik német-római császár még sikertelenül ostromolta Kálmán király várát, de 1146-ban, ha csak rövid időre is, német kézre került. És elkezdődött és mai tart a bajor, sváb hostessek betelepődése, nem is tudni, magyar vagy német-e ez a város. Nyilván fontos minden uralkodónak valamiért. IV. Béla itt kötött békét Ottokár cseh királlyal 1254-ben. És 16 évvel később ugyanitt kötött békét Béla király fia, V. István Ottokár osztrák herceggel. És csodálkozik-e, milyen rövid volt ez a béke? Egy évvel később Ottokár meghódította a várat, hogy aztán újra békét kössenek, a híres mosoni csata után. S milyen békét? A következő években hol az osztrák herceg foglalta el, hol majd utóda, Albert osztrák herceg. Ez a város mindenkinek fontos volt. Ez a tény. Nem véletlenül próbálta ismét magához édesgetni utolsó Árpád-házi királyunk, III. Endre a városnak adott kiváltságokkal, amelyek mind – a főleg német – polgárság jogait voltak hivatottak erősíteni. Várnagya volt 1354-ben Toldi Miklós. A középkorban a várpalota körül többszörös falgyűrű épült ki. És most...

- Olyan időket idéz felség, amikor éppen a németek vetettek rá szemet. De idézhetek én is. Igen! Nagy Lajos derék vitéze, Toldi Miklós volt ott várnagy másfél évszázada. Neki is köszönhető, hogy jelentősége megnőtt a magyar királyságban. 1405-ben szabad királyi város lett, a tárnokmester bíraskodása alá tartozik mai is, és éppen az osztrák „érdeklődés” ellen emeltek olyan falakat a várpalota köré, hogy többszörös körgyűrűvel védhessék meg. Bocssáson meg felség, tudom, nem szereti Corvin Mátyás példáit hallgatni, de a tény ez esetben is tény. Mátyás király 1467-ben egyetemet alapított ott. És Miksa azért tudta elfoglalni kilenc éve, mert nem védtük meg.

- Bíboros úr, semmit sem ért abból, ami most a helyzet. Pozsony mindenkié, a világ nemzetközileg értelmezhető csak, mert a nagyvilág meghódítása kitérte a kapukat, de azért is, főleg azért, mert más kapuk is nyitva állnak - az iszlám hódítás előtt. Mi itt Budán védte-
lenek vagyunk. Ezért megyünk Pozsonyba. Otthon érzi ott magát személyemben a cseh és magyar király, a Habsburg német-római császár, és persze szívesen jön fivérem, Zsigmond.

- Felség, engedelmevel, olyan gyöngének érzem magamat az utóbbi hónapokban, a Dózsa-háború gyötrelmeitől is elcsigázva lelkiileg: felmentését kérem a pozsonyi tárgyalások alól.

- Semmi gond, bíboros úr, természetes. Perényi nádor uram, Brandenburgi György uram helyettesítik majd az ön gondolatait is. Nekik a király parancsol. Mindenesetre hiányozni fog majd az áldása, hiszen – ha nem is tudja – mai és leendő gyermekeink sorsára keressük a vér szerinti legjobb megoldást.

- A vér fontos kötelék, főleg, ha egybeesne a hazával. Visszavonulok Esztergomba, felség. Nem bírom a mai megviseltetéseket...

1515 első fele a bizonytalanság, a találgatás és a tapogatózás ideje lett Magyarországon, komor idő. Jagelló Zsigmond lengyel, Jagelló Ulászló cseh és magyar király, valamint Habsburg Miksa német-római császár pozsonyi találkozáját – melyet nagy titok övezett – csak utólag, nyáron értette meg az ország, pedig Bakócz Tamáshoz hasonlóan sokan sejtették, főleg Szapolyai János udvarában és a köznemesség soraiban, hogy a titkok mögött sötét erők lapítanak, félelmetes szövetségek és - ahogyan ők vélték – árulások történnek lezárt termekben. És e bizonytalankodások és kudarcok közé tartozott, hogy bár 1515. április 24-ére összehívták az újabb országgyűlést, a királyi udvar gyanús külpolitikája és a nemesi rendek tájékozatlansága miatt ott egyetlen érdemi döntést sem hoztak, a küldöttek szétszéledtek, ki merről jött. Pedig érdemes lett volna figyelnie mind a királynak, mind a rendeknek. Miközben utódlással foglalkozott Buda, és a koronát is árúnak kezdte nézni, miközben egymásra irigykedtek a főnemesi és köznemesi rendek, aközben és ugyanakkor a legjelentősebb magyar hadsereget verték szét a törökök – majdnem magyar földön, határszélen. Történt ugyanis, hogy az ország legfontosabb várával, Nándorfehérvárral szemben a törökök által megszállt Zsarnót próbálták visszafoglalni a magyar hadak, de a vár segítségére siető szendrői bég felmentő serege szétverte a magyarokat.

Akik élén a leghatalmasabb urak álltak seregeikkel: Szapolyai János erdélyi vajda, Báthori István temesi ispán, Török Imre és Paksy Mihály nándorfehérvári bánok. Kit érdekelt, hogy az egykor magyar Szendrőből akkora török sereg áramlik ki egy nemrég még másik magyar várban tartózkodó török védősereg felmentésére, amely szétveri az akkor legjelentősebb magyar katonai erőt?! Dobzse, dobzse, a fő, hogy szeret minket Miksa császár. Aki titokban azt is megígérte már Pozsonyban is, hogy ha a célt csak úgy érik el, akkor ő maga, mint koros császár veszi feleségül Ulászló 12 éves lányát, Annát, hogy aztán majd továbbadja unokaöccsének, Ferdinánd hercegnek, ha kell. S ha Annát nem, Ulászló következő kislányát is feleségül veszi, csak jöjjön már... minél több gyerek Budáról bécsi kézbe...

... Tomori Pál keserűen fordult Tornallyay Jánoshoz, akit helyettesének tett meg.

- János uram, Werbőczy Törvénykönyve azt mondja, hogy „una eademque nobilitas”, hogy tehát minden nemest ugyanaz a jog illeti a leggazdagabbtól a legszegényebbekig. De így van-e ez? Mert én azt hiszem, apámtól úgy tudom, hogy míg Mátyás király alatt az árva kisnemesből, sőt még a közemberből is lehetett főúr, hadvezér, a Jagelló király kiszemelte magának az őt behozó főúri rendet és csak azt szolgálja. Lehetünk mi bármilyen bátrak és győztesek a harctéren, a várak védelmében, közjük soha nem kerülhetünk be.

- 1498-ban hozatta azt a törvényt a király és a főnemesi kar, hogy csak az lehet mágnás, aki „bandériumot tartó úr”. Rájuk külön törvények vonatkoznak, a királyi kegyeket, várakat és birtokokat ők kapják, és hatalmuk szerint viselik külön méltóságukat. Név szerint fel vannak sorolva. Néhány tucat családé a birtokok és várak közel fele. Pál uram, ők ma Magyarország, ők és a királyuk.

- A királyunk! Ezt ne feledje. És persze, tudom. Ők a királyi tanács tagjai. Nekik külön személyes meghívó és eszerint való jelentőség jár az országgyűléseken. Katonáik, tisztjeik csak nekik tartoznak felelősséggel, ők állítják ki, amikor akarják, s nem tagjai a vármegyék csapatainak. Az 1500. évben hozott törvény hiába egészítette ki a köznemesek nyomására a bárók és méltóságok névsorát további 10 családdal, akik mint udvaroncok szintén megkapták a bandériumok kiállításának a jogát, hiába került be közjük néhány család a hozzánk hasonló vitézlő nemes uramék soraiból, másnak nincs új út. Mi, Tornallyay uram választhatunk, hogy elmegyünk a végekre harcolni, vagy zsoldosként élünk, vagy nagyurak függőségében, az ő bandériumaikban, avagy behullunk a semmibe. Ez utóbbit úgy hívják, hogy szabad nemesi politizálás. Hogy mit ér ez? Lám, itt volt ez az 1515 áprilisára meghirdetett országgyűlés is. Mehettünk haza, ez a szabadság. És kiabálhattunk és a fegyveres megjelenés jogával élve kiabálás közben egymásra rázhattuk kardjainkat. Még törvényeket is hozhatnánk! De mit ér az? Ha közben az érdektelenség vagy a rossz idő, esetleg a következő aratás miatt hazamegyünk és szétszéledésünk miatt a törvények érvénytelenek lesznek. Vagy ha mégsem, a király nem szentesíti. De ha mégis, elfelejtik kihirdetni, és akkor volt nincs törvény. S ki foglalkozik azzal, hogy kisebb délvidéki váraink magyar földön és a dalmátoknál, horvátoknál, Szlavóniában egyre másra kerülnek török kézre. Látom a szorító gyűrűt Nándorfehérvár körül, lázálomban ez kísért.

- Nándorfehérvárt soha nem tudja bevenni a török, Pál uram.

Tomori nehéz fegyverzete ellenére gyors, indulatos mozdulattal lépett a lovához, lába már a kengyelben. Aztán visszalépett.

- Ne irigyeljük a bárókat és főpapokat. Inkább sajnáljuk. Szolgák ők is, a legnagyobbak.

- Őszintén szólva uram: Ki szolgálja közülük igazán a királyt?
- Nem a királyé. A vagyon szolgálai, a szerzés rabjai. Egymást irtják ki, hogy elvegyék a másét. A baljós ebben az, hogy amikor kipusztulnak, a pokolra rántják magukkal az országot is.
- Ezek Dózsa szavai, kapitány úr! Azt hittem, tűzzel-vassal irtotta őket.
- Haramiák voltak, a sorsukat érdemelték, a királyság ellen lázadtak. Ezek nem Dózsa ordításai, hanem az én rémálmaim.
- Béküljön, Tomori uram. A minap kaptam meg a király adománylevelét, amelyben Szapolyai János támogatásáért kibővíthetjük a családi címert.
- Szapolyai támogatásáért? Megromlott itt már minden, ha a király így akar jó képet mutatni ellenfelei irányában. Veszve minden, ha nincs elv. Mit írt a király?
- „Tekintettel a haza körül szerzett sok érdemére és főleg azokra, amiket Zapolya-i János szepesi comes, erdélyi vajfuimus sapernati, akinek a nevelése rá volt bízva, hogy etate tenellum pericucui vajvode sedulus semper adfuit variis expeditionibus diversis temporibus secius, mindezekért régi címeréhez (a szöveg elején lerajzolva és a szövegben leírva) Zapolya-i János külön kívánságára a Zapolya-iak címeréből hozzáadja az egyszarvút, a holdat, meg a csillagot.”
- Birtokot adott-e a csillaghoz, a holdhoz, adott-e legalább egy hold földet a Holdhoz? Vagy azt meg minden mást odaadta Brandenburgi Györgynek, nemde? Őt vajon látjuk-e a török ellen kivont karddal? – vagy inkább behúzott nyakkal!

A király oklevele Tornallyay Jánosnak

Szapolyai János kétszer is elátkozta magát, amikor Gyulafehérvár helyett Budára vette az irányt Nándorfehérvárról. A vereség amúgy is keserűvé tette. Felkészületlenek voltak a török sereggel szemben. Látnivaló volt, hogy nincsenek hadvezéri képességeik. Elherdálta saját katonai erejének egy részét is, a teljes fegyverzet a törökök kezébe került, leszámítva azt, amit hátrálva kimentettek magukkal. Hallgassa most a király zsörtölődését? Miért az övé a messzi délvidéki terület őrzése? A királynak kellene védenie Horvátországot, Szlavóniát, Dalmáciát, ahol a török keresi a nagy Magyarország gyenge pontjait. De keserűségét haraggá fokozta, hogy tudta: segítséget úgysem kapnak, hiába van a török Nándorfehérvártól egy lépésre. S ha oda belép, hamar kinyílik az ország előtte. Micsoda képtelenség, belegondolni is borzalom. Mit ér a jellemtelen szövetséges, a katonailag tehetetlen Báthori István temesi ispán, akit megmentett Dózsa kezei alól, s mire jók egymagukban, hadseregek nélkül Török Imre és Paksy Mihály nándorfehérvári bánok?

- Gróf úr – szolt oda még egyszer Báthorinak -, ha maguk érnek előbb Budára, kérjen nekem meghallgatást Bakócz bíborostól. Mondja meg neki, hogy egy kis pihenő után és a király kötelező tájékoztatása után tőle szeretnék kihallgatást kérni.

- Az örökös ellenségtől, vajda uram? Jól hallom? Akinek a csillaga köztudomásúan leáldozott a hírhedt keresztes háborúval és az abból kinőtt martalóc Dózsa-gyilkosokkal?

- Vannak idők, amin már túl vagyunk, s vannak, amikkel nem szeretnénk találkozni, mert tudjuk, hogy elsöpörnek.

Így adódott, hogy Esztergomban – sok csodálkozó tekintet mellett, mikor Budáról elindult – találkozott egymással a magyar királyi korona legfőbb önjelölt várományosa és a „második király”, ahogyan Bakóczot nevezték az 1514-es kudarcig, mely kudarc mélyére éppen Szapolyai segítségével került a bíboros.

- Míg a Délvidéket jártuk, híreket hallottunk tisztelt bíboros úr a három uralkodó pozsonyi találkozásjáról. Szégyen, hogy erről utólag kell értesülnünk. Megalakult a török elleni szövetség Pozsonyban netán?

- Mi sem tudunk többet, vajda uram, mi sem.

- Atyám, fukarsága a szóban máris távozásra ingerel. A Fuggereknek jár a fukar jelző, nem nekem.

- Hiszi vagy sem, mi sem tudunk többet. A király mindent Brandenburgival beszél meg, s bár Perényi nádor is nyilván jól informált, belőle ki nem veszünk semmit. Úgy hírlik, hogy megbeszélték a rokoni kapcsolatokat, a családok életét, de ezt senki nem hiszi. Arról nincs szó, hogy a török ellen bármilyen döntés született volna.

- Most akkor kóboroljunk a sötétben, bíboros úr? Nem lesz már itt fény sohasem? Hol van

az ön egyházának világító ereje, az örök fényesség? Adna jeleket nekünk?

- Adjam a félelmem jeleit? Hogy rólunk tárgyalnak nélkülünk? Habsburgok és Jagellók Árpád országáról? Van ennél lehangolóbb feltételezés? És Pozsonyban, ahol 500 éve megvédtük örökre megtalált hazánkat? Oda kuncsorog egy király, aki Magyarországé, de talán inkább Csehországé. Halálos karokban rohanunk, vajda uram. De lehet, hogy ezt csak én mondom. Köszvény kínoz, és a király nem számít már rám. Egész életem az országért szólt, s most marad mindössze az ima, hogy el ne vesszünk? Pontosabban, hogy el ne veszítessünk mások által, akik megkaparintani igyekeznek az egész Kárpát-medencét?

- Erdélyt ugyan nem, azt nem, biztosan! Belém ütköznek és lepattannak.

- Brummoghat a hegyek közül, ha a Duna-mentén más történik. Ön valaha Jagelló Annát szerette volna feleségül, s most nem beszélek arról, hogy helyesen-e, s hogy joggal-e, s hogy miért. De a válasz rideg nem volt az ország leghatalmasabb főura felé. Vajon kinek tartogadják a kis hercegnőt, aki alig múlt tizenkét éves, de már biztosan tudják, ki viszi oltár elé.

- Vészmadár lett a bíboros úr?

- Nekünk néha sug Isten, s nekünk néha van erre hallásunk. Gróf úr, erdélyi vajda uram, az Isten segítse magát, én már nem segíthetek – s az idős bíboros, évtizedeken át Magyarország második embere megtört szívvel, csoszogó járással elindult a világ egyik legszebb, általa építtetett kápolnája felé Esztergomban, a Duna partján, tudva, hogy tőle nyugatra Bécs hallgatózik Habsburg palástban, lefelé dél-keletre pedig egy ördögi hatalom, a kegyetlen Szelim szultán. István koronájáért és Mária országáért nyújtják a karmukat.

Szapolyai János

Ez a Szent István nem az a Szent István – koronánk a nászajándék

1515. július 19-e Bécs, a Habsburgok, a Hofburg nagy napja. Az emberek, akik ujjongva kísérik figyelemmel a díszes királyi küldöttségeket, úgy vélik Bécsben, hogy ilyen nagy még soha nem volt az osztrák főhercegség és talán a Habsburg-család által betöltött német-római császárság sem, mint ma. Kezdődik valami, minden jel szerint grandiózus.

A Hofburg körül hatalmas tömeg gyűlt össze, vidám emberek sokadalma. Most emelkedik igazán rangjára a Habsburg palota, amelynek fő elemei már a 13. században elkezdtek magasba húzni - nagyjából akkor, mikor porrá égette Magyarországot a mongol horda. S Bécs azóta töretlenül épül, a lángokat felfogta a Kárpát-medence. 1283 óta, vagyis I. Albert német király regnálásától számítva ez a rezidencia, 1452-től pedig a Hofburg lett és maradt a Habsburg-ház családi, vagyis uralkodói palotája. Itt székel a német-római császár, most éppen I. Miksa, a családból származó, gyorsan növekvő számú főherceg, s innen indulnak Európa uralkodó családjaiba gyereket szülni nagy számban a főhercegnők. Mára például Habsburg Mária jövőjét készítették elő, s vele Ferdinánd főherceget, mindketten a császár szeretett unokái - sorban követve a legszeretettebbet, Károlyt, de ő most nincs itt.

Három királyság két királya és a császár jön ki a Várkapolnából ima után. Jagelló Ulászló a cseh és a magyar trón ura, testvére, Jagelló Zsigmond a lengyel tróné, s csaknem a világ urának számít vendéglátójuk, I. Miksa császár. A pozsonyi találkozót hivatottak befejezni. Három hónapja ezen dolgozik mindkét nagy család - hogyan kell megszerezni a magyar trónt, kinek jár és miért, s ha valaki meghal, ki kapja és miért.

Szegény, árva Magyarország! Éppen 30 éve, hogy Mátyás király elfoglalta Bécset, ő ült a város szívében, neki könyörögtek megbocsátásért, vele próbáltak egyeztetni a Jagellók a cseh trón ügyében - a csehében, s nem a magyaréban. Elherdálták azóta Magyarországot, s most repül az osztrák sas, hogy kitárt szárnyai alá, vaskarmai közé kapja Közép-Európa legnagyobb, mára meggyengült hatalmát. Ez is Dobzse, király?! Ez is Dobzse így?

Július 19-ére mindenre kiterjedő részletességgel előkészítették a bécsi királytalálkozót és az azon megkötendő egyezséget. Eldöntendő még, hogy az unoka, Ferdinánd főherceg veszi-e el majd feleségül Jagelló Ulászló Budán élő elsőszülöttjét, vagy - ha a életkor és a jog úgy kívánja - átmenetileg maga Miksa császár kéri feleségül a 12 éves Jagelló Annát. Jagelló Lajos magyar - és cseh - trónörökös pedig feleségül fogja venni a császári unokát, Habsburg Máriát. És hogy senkinek ne lehessen se kétsége, se beleszólása, Ulászló magyar király I. Miksát és Jagelló Zsigmondot teszi meg fia gyámjává. Ennek a döntésnek pedig az lesz a jogi alapja, hogy...

A jogi alapja? Az 1506. március 20-án kötött Habsburg-Jagelló előzetes házassági szerződés?! A pozsonyi megállapodás? Vagyis mégis megerősítik azt...? Annak ellenére, hogy a magyar országgyűlés azt hatályon kívül helyezte, mert olyan törvényt fogadott el, hogy Magyarországon többé nem választhatnak idegen király? Magát a hivatalos esküvőt a magyar trónörökösök és kijelölt házastársaik gyerekkora miatt még nem tarthatták meg, de kitűzhatték az időpontokat. 1520-ban követek útján megtartják a hivatalos eljegyzéseket, s mire Lajos 1521-ben nagykorú lesz, Mária Magyarországra jön tényleges feleségnek, hogy aztán megtarthassák a valódi esküvőt és a Habsburg-lány királynévá avatását... A gyám tehát: Habsburg Miksa és Jagelló Zsigmond - a magyar-Jagelló gyerek, a herceg Lajos fölött. Merre néz most a magyarok Istene, vagy legalább Mária, akinek István király, a mi első szentünk felajánlotta az országát? Nem kell neki?...

Pozsony látképe és címere

Bakócz Tamás közvetlenül Tomori Pál előtt lépett be a bécsi dómba. Éppen befejezte a csendes társalgást Bornemissza Jánossal, akire a mai - majdani - férjjelölt, a kis Jagelló Lajos szinte apjaként nézett, s tehette is: a vitézi oktatásban jeles tanítója volt a budai várkapitány, a jelek szerint hamarosan a Királyi Tanács tagja is egyben. Szeretarsra jöttek a székesegyházba, valamennyi küldöttség, áldást kérni a három napja megkötött bécsi hármass megállapodásra. Tomori kezdett magához térni a házasság híretől... És a harcokban felnött kapitány kezdett felocsúdni egy másfajta ámulatból is, ami megszállta már messziről, ahogyan a dóm felé közeledtek. A román stílusú építészet és kőfaragás csodájén, a kapun, a Riesentoron áthaladva a bíboros mellé lépett.

- Atyám. Amióta mi magyarok hazajöttünk végleg ősi földünkre, Atilla országába vissza, azóta mi mindig vagy hadban, vagy feszült viszonyban vagyunk a németekkel, és nekem a Habsburgok is németek. Azt ugyan nem tudom, mire ez a mostani nagy barátság magyarok és osztrákok között...

- ... Jagellók és Habsburgok között! Sokkal több ez, mint Magyarország, ez erő, ez Európa...

- ... mindegy is... tehát ha 500-600 éve háborúskodunk, akkor hogyan lehet az, hogy Bécsben viszont a mi nagy uralkodónkról, Szent Istvánról neveznek el székesegyházat?

- Nem a mi István királyunkról kapta a nevét a világ egyik legnagyobb dómja, ne számítsen senki ilyenre a Habsburgoktól. Dehogy! Egyházunknak két István nevű szentje is van, a nagy magyar uralkodó megkoronázása előtt ezer évvel halt mártírhálált Szent István is, a vértanú. Ő az első a vértanúk között, ezért hívják a vértanúk koronájának. „Strenue fans anus”, azt jelenti, hogy ékesen szól az idős asszonyokhoz, az özvegyekhez, az elhagyatottakhoz fájdalmaikban s tanítja őket: Stephanus. Innen a Stephansdom neve. Rá emlékeztek, akik megalapították 1147-ben. A mi királyunk még csak fél évszázada volt szent ekkor, neve az egyház szentjei között nem hasonlítható ahhoz a szenthez, aki a dóm névadója.

- Én a harctereken nőtem fel, atyám, talán túl sokszor volt a kezemben a Biblia helyett a kard. Mitől lett szent az az István?

- A vértanúságnak három fajtája van – magyarázta Bakócz halkán. - Vértanúk azok, akik szándékukban és tetteikben is azok, mártírok, mint Szent István volt. De vértanúk azok is, akik szándékukban feláldozták magukat, de tetteikben nem, mint Szent János. S az aprószentek, akik tetteikben mártírrá váltak, de nem a szándékaikban.

- István is apostol volt? Nem emlékszem ilyen névre – suttogta Tomori.

- Nem. Ő mártír volt, de nem apostol. A 12 apostol úgy érezte, hogy nekik elmélkedni kell és imádkozni, és ehhez sok idő szükségeltetik, nem foglalkozhatnak aprómunkával. Ezért hét diakónust kerestek és bíztak meg, hogy legyenek a szolgálatukra. István közülük volt az

egyik. „István pedig, aki telve volt malaszttal és erővel, csodákat és jeleket cselekszik vala a nép között.” - így van írva az Apostolok Cselekedeteiben.

A Stephansdom

- Hogyan, miért kellett meghalnia?
- A zsidók elkezdtek kiátkozni és üldözni őket. Megvolt a szertartása, hogyan kell megsemmisíteniük a vallásos ellenfeleket. Háromféleképpen. Vitában, ha lehet. Vagy tanúkat elővezetni bármi áron. Ha ez sem elég, kínzásokat alkalmazni. Az Ég segítette Istvánt. A vitázókat legyőzte a zsidó ármányt, mert megszállta őt a Szentlélek bölcsessége. A hamis tanúkat leleplezte, mert az égből kapott angyali tekintettől megijedtek és meghátráltak a hamis tanúk. S végül maga Krisztus segítette őt a saját vértanúságával, megmutatva neki, hogy ne ijedjen meg a kínzásoktól - kínzóit a szeretet igéjével győzte le. Amikor tehát a zsidók végül gyötrelmekkel akarták megtörni, István megszegyenítéssel és megfélemlítéssel próbálta jobb útra terelni őket. De azok még gonoszabbakká váltak. Az Apostolok Cselekedeteiben írva vagyon: „Fennhangon kiáltván bedugták fülüket, hogy ne hallják az istenkáromlást. Egy akarattal reárohantak, és kivétvén őt a városon kívülre, megkövezték. Ekkor István a harmadik módszerhez folyamodott, szeretettel akarta megfékezni őket, magáért és értük is imádkozni kezdett. Magáért úgy, hogy ne kelljen sokáig szenvednie, nehogy hosszú szenvedése miatt kelljen sokáig szenvedni gyilkosainak, tettük ne váljon bűnné. Kövezék Istvánt, ki könnyörögvén mondá: „Uram Jézus, vedd magadhoz az én lelkemet!” Térdre esvén pedig fennhangon kiálta: „Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt, mert nem tudják, mit cselekszenek.” Ugyanazon évben kövezték meg Istvánt, amikor a mi Urunk is a mennybe ment.
- Miért éppen ezt a példabeszédet mondta el most, atyám? A mi sorsunkról akart szólni?... Tartsuk orcánkat szeretettel, mikor verik? Ilyen idők jöhetnek országunkra. Itt éppen nem?
- Látod fiam, kinek a szent házába jöttél, amikor beléptél a domba? Isten! És Habsburgok!
- Én az embert látom. Hogyan képes az emberi elme és a kéz ilyen hihetetlen alkotásra?
- Az Isten szolgájaként. Csaknem 400 éves falak tekintenek le ránk. Az általad is látott szentélyt – melyhez Mátyás királyt is sokszor elkísértem – közel kétszáz éve, 1340-ben szentelték fel. Sok száz évig épültek az ilyen hatalmas székesegyházak, mint ez, vagy a kölni. A gótikus építészet gyönyörűsége mindkettő. A hatalmas hajót akkor kezdték el építeni, amikor nálunk kihalt az Árpád-ház férfi ága, egészen pontosan 1304-ben, s mire elkészültek vele valamikor 1450 körül, már majdnem Mátyás volt a királyunk. 150 évig építették. S tudod fiam, zavartalanul, rombolás nélkül, mindig csak építhettek, soha nem kellett romokat s üszköt takarítaniuk, felégett országot, mint nekünk a mongolok után. Itt van ez a csodálatos, hatalmas torony, Európa egyik jelképe, amikor jöttünk Magyarországról, messze földről láhattuk, tarthattunk egyenesen és szó szerint torony iránt. És ez is felépült 1433-ra.
- Az ember azt gondolná, hogy Bécs a világ közepe. Nagy királyaink múltbeli harcaiban viszont alig hallani a nevét. Mindig azt olvastuk, hogy München, Bajorország, Salzburg.

Anton Pilgram saját domborműve a dóm falán

- Kapitány úr. Láttam, hogy mennyire megcsodálta a főkaput. Hát igen. De azért ne feledje, hogy mi magyarok és Magyarország is tudtunk csodákat építeni. A jáki templom bejárata ugyanazon kort és mestereket idézi. Csak hát elmúltak a nagy idők Magyarországon... Bécs sokáig nem volt ilyen jelentős, mint most, ez a mára hatalmasra épített székesegyház is csak a város plébániatemploma volt mindaddig, amíg 1469-ben a Passaui püspökségről leválva önálló püspökség lett. Ennek a templomnak a méretei jól mutatják, hova és mire kezdtek el törni, feltörni a Habsburgok. Több mint 100 méter hosszú! A főhajó belmagassága csaknem 30 méter. A déli torony, az itteniek elnevezésében a Steffl 137 méter magas, ezért látja szinte az egész világ. - Bakócz a dóm belsejétől néhány méterre állt és előre mutatott – Micsoda gyönyörű a szószék, és az orgonakonzol is, a szívem megszakad az irigységtől. A német városokból és főleg Brünnből jól ismert építész-szobrász, Anton Pilgram alkotta tavaly és az idén, szinte ezekben a percekben fejezte be, mintha minket még meg akart volna várni az utolsó simításokkal, és éppen a kettős Habsburg-Jagelló esküvőre akart volna elkészülni.

- Atyám. Pontosan fogalmaz. Ez Habsburg-Jagelló esküvő. Mit keresünk mi itt?

- A hazánkat keressük, fiam. Ki tudja, hogy most éppen megtaláljuk vagy elveszítjük? Ki látja Isten szándékát? Aki azonban látja az oszmán birodalom terjeszkedését, az jobb, ha fél.

A szertartásokról, a dómból kilépve Tomori kérdően, bizonytalanul nézett az égre, először a mi Szent Istvánunknak akart mondani valamit, de őt nem látta, s megpróbálta megtalálni az örökös, Máriát. Nem Habsburg Máriát, hanem az Anyát, a magyarok Nagyasszonyát...

Végtelen boldogság sugárzott II. Ulászlóról. Orcáját még ott simogatta a bécsi püspök üdvözítő csókja. Kezében érezte Miksa és Zsigmond erős kézszorítását. Mellette fia és lánya haladtak. Királyok, mint mindenki a családjában, azok lesznek. Lajos három éves kora óta cseh király, és jelképesen a magyar főurak és a bíboros is a kisfiú fejére tették már Szent István koronáját. S most a mártír Szent István szelleme avatta szentségessé a frigyet, az álmot, melyre 100 éve várnak Habsburgok, Jagellók. Ő ma a világ legboldogabb embere.

Lánya állt előtte. Hirtelen iszonyú fájdalom kerítette hatalmába a királyt. Végleg el kell búcsúznia szíve ékességétől, lányától. Most, hogy eldőlt: Anna Habsburg Ferdinánd felesége lesz, őt innen, Bécsből egyenesen az innsbrucki udvarba kell küldeni. Ulászló sírva fakadt, rogyadozó lábain alig tudott egyenesen állni lánya előtt. Anna átölelte, szorongatta idős apja vállát. Kísérői csak nehezen tudták elválasztani Annától. Apa és lánya együtt tudták, hogy soha többé nem látják egymást, a több mint egy évtizede súlyos beteg királynak kevés ideje lehet hátra. Ulászló súlyos teherként vonszolta maga után köszvényes, régóta beteg lábait a dóm kövezetén a világosság, a kijárat felé. Lomha mozdulatában érződött sok éves le-targiája, azóta tart lelke bénasága, hogy 10 éve, kisfia születése után nem sokkal meghalt a királyné, a szent feleség, aki fiút szült a magyar trónra. Köszvény és lelki bénultság! - ki figyel rátok ma!?

Előbbi roskatagságából hirtelen a magasba indult a király lelke. - Én vagyok Magyarország, és a fiam lesz a nagy Magyarország. Én testesítem meg a magyarságot. Fiam tündöklő sorsa a magyarok jövője. Annát elveszítettem, de megkaptam Máriát! Ő lesz a ti új Nagyszonyotok, magyarok.

A király csak két lépésre volt a kaputól, aminek súlyos szárnyait hirtelen bevágta előtte a váratlan vihar.

Ulászló a trónon

Habsburg Mária

KÖNYVEIM CÍMJEGYZÉKE

Gubcsi Lajos Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában
megjelent albumai, könyvei

Gubcsi Lajos: Jut eszembe... ami kimaradt
<http://mek.oszk.hu/12500/12529>

Gubcsi Lajos: Hazudj, s a bíró is megsegít – Jus gladii
Egy karaktergyilkosság története
<http://mek.oszk.hu/10400/10408/>

Gubcsi Lajos: A Magyar Művészetért – 25 éves gyermekem
<http://mek.oszk.hu/11200/11262/>

Gubcsi Lajos: Koronánk a nászajándék, 1515 – 13. ördögi év, 2. kötet
<http://mek.oszk.hu/15000/15079>

Gubcsi Lajos: Magyar pokol, 1514 – 13 ördögi év, 1. kötet
<http://mek.oszk.hu/12200/12297/>

Gubcsi Lajos: Félvörös Félhérosz
<http://mek.oszk.hu/13600/13662>

Gubcsi Lajos: Mr. 52 fok
<http://mek.oszk.hu/13700/13727>

Gubcsi Lajos: Bezár
<http://mek.oszk.hu/13900/13930/>

Gubcsi Lajos: JANUÁR – havi ciklus
<http://mek.oszk.hu/13600/13661>

Gubcsi Lajos: Kórpótlási jogüzérek - Szociokrimi
<http://mek.oszk.hu/12200/12291/>

Gubcsi Lajos: Leányálom
<http://mek.oszk.hu/12500/12519>

Gubcsi Lajos: 13 ördögi év – A máglyától Mohácsig
<http://mek.oszk.hu/12500/12518>

Gubcsi Lajos: 1514 – Magyar pokol (opera és rockdráma librettója)
<http://mek.oszk.hu/12300/12381/>

Gubcsi Lajos: Nyitott boríték
<http://mek.oszk.hu/10900/10946/>

Gubcsi Lajos: Őseink, gyermekeink
<http://mek.oszk.hu/10400/10409/>

Gubcsi Lajos: Felnőtt állatmesék
<http://mek.oszk.hu/10400/10407/>

Gubcsi Lajos: Hű szó, háborgó
<http://mek.oszk.hu/10400/10410/>

Gubcsi Lajos: Legényregény
<http://mek.oszk.hu/08600/08677>

Gubcsi Lajos: Korom Magyarország fölött - 2004-2010
<http://mek.oszk.hu/08400/08497/>

Gubcsi Lajos: Elég lett, ELÉGETT
<http://mek.oszk.hu/07700/07792/>

Gubcsi Lajos: Egy kun Budán és Pesten
<http://mek.oszk.hu/07700/07793/>

Gubcsi Lajos: Elég, ami ELÉG
<http://mek.oszk.hu/06600/06608/>

Gubcsi Lajos: IV. Üzenet Erdélyből
<http://mek.oszk.hu/03400/03498>

Gubcsi Lajos: Dallam az éjben
<http://mek.oszk.hu/05700/05773/>

Gubcsi Lajos: Ajánlott – Levelek Orbán Viktornak (részletek)
<http://mek.oszk.hu/05800/05833/>

Gubcsi Lajos: III. Üzenet a végekről – Délvidék
<http://mek.oszk.hu/03400/03497>

Gubcsi Lajos: A szabadság népe
<http://mek.oszk.hu/03400/03496>

Gubcsi Lajos: Az ég felé...
<http://mek.oszk.hu/03400/03499>

Gubcsi Lajos: Summa - 55 évem ha ha 110 lesz - Lírai regény
<http://www.mek.oszk.hu/02400/02426/>

Gubcsi Lajos - Gubcsi Anikó: A csillagokban Bubik István.
<http://www.mek.oszk.hu/02300/02355>

Gubcsi Lajos: I. Üzenet a végekről – Felvidék
<http://www.mek.oszk.hu/01900/01950>

Gubcsi Lajos: II. Üzenet a végekről – Kárpátalja
<http://www.mek.oszk.hu/02300/02324>

Gubcsi Lajos: Üzenet Erdélyből
<http://www.mek.oszk.hu/01600/01651>

Gubcsi Lajos: Az élet túlsó oldala
<http://www.mek.oszk.hu/01900/01947/>

Gubcsi Lajos: Jó kedvedben teremtetél...
<http://mek.oszk.hu/02500/02576>

Gubcsi Lajos: Istentelenül
<http://mek.oszk.hu/02500/02575>

Gubcsi Lajos: Haza szerelem
<http://mek.oszk.hu/02500/02574>

Gubcsi Anikó-Gubcsi Lajos: Aranykönyv - A Magyar Művészetért
<http://www.mek.oszk.hu/01700/01741>

Gubcsi Lajos: Posztumusz
<http://mek.oszk.hu/02700/02785>

Gubcsi Lajos: Magyar parasztság a Kárpát-medencében
<http://mek.oszk.hu/02500/02577>

Gubcsi Lajos: Valaki dobog a szívemen
<http://mek.oszk.hu/02500/02573>

Gubcsi Lajos: Szem, fényvesztés
<http://mek.oszk.hu/02500/02578>

Gubcsi Lajos: A kommunikáció napja
<http://www.mek.oszk.hu/00100/00141>

Gubcsi Lajos: 4 nap, amely megrengette az országot 1989
<http://www.mek.oszk.hu/01500/01508>

Gubcsi Lajos: Four days that shook Hungary 1989
<http://mek.oszk.hu/14600/14621/>

Gubcsi Lajos: After the Bargain 1988
<http://mek.oszk.hu/15000/15006>

Gubcsi Lajos: Rész a Nagyfalon – Kína 1987
<http://mek.oszk.hu/14600/14607/>

Gubcsi Lajos-Tarafás Imre: Das unsichtbare Geld
<http://mek.oszk.hu/14600/14618/>

Gubcsi Lajos-Tarafás Imre: A láthatatlan pénz
<http://www.mek.oszk.hu/02400/02442/>

Gubcsi Lajos szerkesztésében megjelent könyvek:

1000-1100 years ago – Hungary in the Carpathian Basin
<http://mek.oszk.hu/09100/09132>

1000-1100 évvel ezelőtt – Magyarország a Kárpát-medencében
<http://mek.oszk.hu/09100/09186>

From the Noon Bell to the Lads of Pest
<http://mek.oszk.hu/09400/09426>

A déli harangszótól a pesti srácokig

Gubcsi Lajos: For the Homeland onto Death

Gubcsi Lajos: A hazáért mindhalálíg

Zenés művek:

Gubcsi Lajos – Benkő László: Ismét Vereckénél – Rákóczi ballada

-DVD: http://video.amm-gubcsi.hu/Ismet_Vereckenel.mpg

-CD: <http://www.amm-gubcsi.hu/cikk/1180/benko--gubcsi---ismet-vereckenel>

Ökrös Csaba – Gubcsi Lajos: 1514 – Magyar pokol (opera librettó szövege)
<http://mek.oszk.hu/12300/12381/>

Gubcsi Lajos-Nagy Tivadar-Role együttes: Dózsa – 1514, rockdráma

A *Role együttes* és *Gubcsi Lajos* közös szerzeményét, a *Dózsa - 1514 c.* rockdrámát adta elő a zenekar és székely énekesek, táncosok 2014 szeptemberében a Gyergyószárhegy melletti *Tatárdombon*, a *Száműzött is lehet győztes* című dal hallható e webcímen:

<https://www.youtube.com/watch?v=LLCFjZPClzw>

